

CENTENARI DE L'AFUSELLAMENT D'EN FERRER I GUÀRDIA

La commemoració del centenari de la Setmana Tràgica a Barcelona ha promogut el coneixement dels fets del juliol de 1909, fets que cal emmarcar dins dels canvis profunds en la societat espanyola i catalana d'aquells moments. S'ha parlat molt de la crema de convents però fins ara no s'havia analitzat o donat a conèixer la situació que va fer esclatar la revolta .

La Constitució monàrquica de 1876, mantenint un tracte de favor a l'Església catòlica, que amb una redacció no gaire clara facilitava el creixement d'instituts religiosos dedicats a l'ensenyament. Amb la llei de 19 de setembre de 1901 es pretenia reduir l'increment d'instituts religiosos sotmetent-los a associacions que havien de complir la llei general. Això va crear un clima tens a Espanya on es seguia defensant per una bona part de la societat benestant, una unitat religiosa que donés suport a la monarquia, unificant el poder.

Barcelona, en aquells moments patia una depressió econòmica que va durar fins a 1914. La industrialització s'havia dut a terme de forma patriarcal i els corrents que anaven influïnt en la creació d'una nova cultura no encaixaven. En l'àmbit religiós guanyava pas la indiferència. A Europa sorgien les escoles modernes, classificades d'atees pels conservadors. Al nostre país, creixien els sindicats i els moviments associatius de caràcter laic com una fórmula de resistència a una situació d'analfabetisme, de llargues jornades laborals, baixos salaris i elevada mortalitat infantil

L'espurna que va fer esclatar la violència va ser el segon embarcament de tropes cap al Marroc el 18/7/1909. Tropes constituïdes per

soldats de classe treballadora que no podien pagar la redempció de 1.500 pessetes per lliurar-se'n i que eren enviats a la mort per defensar els interessos d'un consorci de societats mineres espanyoles que volien apai-vagar l'agitació de la mà d'obra indígena que s'havia amotinat per l'explotació que patien. Van multiplicar-se els actes contra la guerra i els sindicats van decretar una vaga pel 26 de juliol, vaga que va convertir-se en revolta. Fou una revolta de fort contingut revolucionari, amb contingut republicà federal, socialista i anarquista.

La guerra del Marroc, alimentada pel caciquisme i la monarquia va donar poder als militars "africanistes", que van posar les bases per al futur cop d'estat de 1936.

En mig d'aquesta situació, un lliurepensador, maçó, pedagog, republicà i anarquista, va defensar l'educació per aconseguir l'alliberament de les persones. Francesc Ferrer i Guàrdia fundador de l'Escola Moderna, nascut a Alella el 1859 i afusellat el 1909 acusat de ser l'ideòleg de la revolta.

Quina era la ideologia d'en Ferrer i Guàrdia?

Era la de fer una escola laica, lliure i crítica. Tenia com objectiu el racionalisme científic, basat en la raó i els fets demostrables. Aquests principis estaven presents en les programacions, en el dia a dia de l'escola, en la pràctica de sortides a les fàbriques i a la natura, en els llibres que s'editaven a l'escola, la correspondència escolar per compartir el que s'aprenia, en les revistes pedagògiques i xerrades destinades a les famílies i al professorat.

És el primer que introdueix la coeducació, la barreja de classes socials. Creu en el desenvolupament del potencial de cada persona. Creu en l'emancipació de les persones a través del coneixement, cosa que el poder mai ha facilitat. El laïcisme l'entén com una crítica a l'adoctrinament institucional de l'església de la mateixa manera que és crític amb l'Estat. Tota aquesta manera de pensar i de fer era impossible de treballar-ho a l'escola pública d'aquell moment. Les escoles públiques sovint eren ubicades a estables, hospitals, cementiris escorxadors... i els col·legis luxosos religiosos eren sols accessibles a la gent rica.

Per tot això va crear l'alternativa "l'Escola Moderna", escola inaugurada al carrer Bailén, 56 a Barcelona. Aviat van sorgir sucursals d'aquesta escola, unes 47, en altres llocs de Barcelona. L'Estat i l'Església van veure amenaçat el seu poder.

Ferrer i Guàrdia pensava que canviant l'escola, canviarem la societat i per això tenia clar que l'escola havia de formar persones lliures i crítiques, no ciutadanes i ciutadans sotmesos.

Aquest pensament era i és molt agosarat, però és veritat que l'escola s'ha de plantejar el perquè de l'educació i actualment les comunitats

educatives han de poder interrelacionar-se amb la societat perquè està demostrat que soles no aconseguiran la transformació .

A l'escola Moderna treballava de bibliotecari un jove anarquista, Mateo Morral, que el dia del casament del rei Alfons, va llençar una bomba dins d'un pom de flors. La parella reial es va salvar però van morir 15 persones del seguici nupcial. Per les autoritats aquesta va ser una ocasió perfecta, van acusar a en Ferrer i Guàrdia, van tancar poc a poc les seves escoles, la seva obra. Europa es va mobilitzar a favor del pedagog Ferrer i Guàrdia que va ser absolt però no va poder tornar a obrir les seves escoles. Va marxar a París, Londres i Brussel·les on va fundar la "Lliga internacional per a l'educació racional de la Infància" i des d'on seguia amb la seva editorial a Barcelona. Per problemes de salut de la família, torna a Barcelona, on va coincidir amb els fets de la Setmana Tràgica. El govern i el bisbat, van veure en la seva figura la personificació de les idees llibertàries que havien propiciat la revolta i va ser acusat d'haver-la fomentat i finalment després d'un judici "farsa", i sense escoltar el clam d'indignació que va arribar des de països d'Europa i Amèrica, va ser afusellat el 13 d'octubre de 1909, de peu per voluntat pròpia i dient les seves darreres paraules, "Sóc innocent! Que visqui l'escola Moderna".

L'any 1961, cinquanta anys després, en els textos escolars espanyols encara es podia llegir: "Semana Trágica (1909)... una semana de sangre en Barcelona y en otras ciudades de Cataluña. Organizador y jefe de esas maldades fue Francisco Ferrer Guardia, quien pagó con su vida una acción tan infame, ocasionando las vivas protestas de todos los artesanos del desorden, nacionales i extranjeros".

El 1911, s'erigeix un monument a Brussel·les a la seva memòria. El mateix any, el 29 de desembre, el Tribunal Supremo de Guerra y Marina exculpa pòstumament a Ferrer i Guàrdia de la seva responsabilitat en els fets de la Setmana Tràgica.

Actualment, a prop del Palau Nacional de Montjuïc de Barcelona, hi ha un monument rèplica del de Brussel·les. Abans havia estat a la plaça Urquinaona de la mateixa ciutat, però durant el franquisme el van fer retirar. Al peu del monument podem llegir "Barcelona repara amb aquest monument molts anys d'oblit i d'ignorància d'un home que va morir per defensar la justícia social, la fraternitat i la tolerància".

A Alella cada any es fan les "Jornades Ferrer i Guàrdia" d'Innovació Educativa. Actualment ja van per les vuitenes. Són d'accés lliure, per tant i sou convidats-des. Si entreu a la pàgina Web de l'ajuntament d'Alella podreu saber quins dies es fan .

M. Carme Gisbert i Otxoa
EAP Mataró